

УДК81'25=161.2:811.111'373.43'373.45]:82-312.9

ХУДОЖНІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ АНГЛІЙСЬКОЇ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ: ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ірина Іллів-Паска

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000;
e-mail: paskai@ukr.net*

На матеріалі сучасної англomовної наукової фантастики виявлено її особливості як жанру. Розглянуто поняття “художній okazіоналізм наукової фантастики”. Проаналізовано семантичні і словотвірні моделі okazіоналізмів та способи їх відтворення українською мовою: повні і часткові кальки, функціональні відповідники, гіпероніми, трансформовані ідіоми, узуальну лексику, транскрипцію або транслітерацію. Визначено адекватність кожного способу відтворення.

Ключові слова: okazіоналізм, конотація, семантична структура, функція, спосіб відтворення, калька.

Доробок світових письменників, а відповідно і кількість перекладів кращих зразків творів жанру наукової фантастики (далі НФ) на різні мови, зокрема і українську, засвідчує його популярність. Жанрові особливості НФ, перш за все, полягають у а) частотному вживанні термінів-неологізмів разом з існуючими загальними і спеціальними термінами; б) використанні фантастичних імен, що виконують номінативну функцію, і значущих імен, що є не лише номінавальними, але й експресивно-оцінними; в) домінуванні мови наукового стилю із художніми вкрапленнями; г) синтаксисі науково-технічного тексту з багатьма дієслівними зворотами та складнопідрядними реченнями з декількома підрядними. Перекладачі повинні вирішувати численні проблеми, які пов’язані з відтворенням цих особливостей.

Завданням цієї статті є розглянути авторські новотвори, введення яких у текст є стильовою особливістю творів НФ, і зробити їхній перекладознавчий аналіз на матеріалі творів представників сатиричної НФ Гаррі Гаррісона і Дугласа Адамса та їхніх українських перекладів. Ці фантасти створили власний мікросесвіт за допомогою численних лексичних авторських утворень, які, окрім номінативної функції, виконують ще й художньо-образну, на відміну від мовних неологізмів, функція, яких є лише номінативна. Багато дослідників вважають їх підвидом неологізмів, називаючи стилістичними чи авторськими неологізмами. В. Лопатін пропонує цей підвид неологізмів називати okazіоналізмами і тлумачить їх як нові слова, що не впроваджуються в загальний ужиток, а створені і функціонують у певному контексті і поза ним не вживаються [8]. Уцьому контексті лінгвісти використовують також терміни “авторські новоутворення”, “художні неологізми”, “творчі неологізми”, “стилістичні неологізми”, “слова-саморобки”, “слова-метеори”, “слова-одноденки”, “егологізми”, “індивідуально-авторські новоутворення”, “утворення індивідуальної мовленнєвої

діяльності”, “ефемерні інновації”. У цих назвах вчені наголошують на різних аспектах okazіональності – на результаті творчості автора, на короткочасності існування, на незвичності. У цьому дослідженні обираємо термін “художні okazіоналізми НФ”, які вважаємо стилетвірною ознакою текстів НФ.

Унікальність цих утворень створює проблеми при перекладі, які розглянуто у працях С. Влахова і С. Флоріна [5], В. Крупнова [7] і В. Виноградова [4]. Перекладознавчий аналіз художніх okazіоналізмів НФ здійснюється з урахуванням особливостей їхньої семантичної структури, яка, як і семантична структура узуальної лексеми, включає в себе три макрокомпоненти: граматичний, предметно-понятійний (денотативний компонент значення) і конотативний (оцінний, емотивний, експресивний і стилістичний мікрокомпоненти), кожний з яких містить семи різного ступеня продуктивності: первинні, вторинні денотативні; первинні, вторинні конотативні; актуальні і потенційні [3, с. 195]. На відміну від узуальної лексеми, денотативний макрокомпонент художніх okazіоналізмів НФ містить сему “новизна, незвичність, фантастичність”, яка є однією із первинних денотативних сем в okazіоналізмах з незвичним словотвором або незвичним поєднанням лексем, або ж актуалізується у певному контексті, що властиво семантичним okazіоналізмам. При інтерпретації okazіоналізмів з первинною денотативною семою “фантастичність” особливо вагомою є роль контексту (від мікро- до мегаконтексту), який: а) забезпечує правильну інтерпретацію лексем, які поза контекстом можуть мати безліч тлумачень; б) розкриває їхню номінативну природу, оскільки такі одиниці є конкретними лексемами на позначення реалій фантастичного світу; в) фіксує використання okazіоналізмів у конкретній функції, г) уточнює інтерпретацію їхніх словотвірних моделей.

Практика перекладу свідчить, що при перекладі okazіоналізмів немає готових алгоритмів: перекладач повинен творчо опрацьовувати кожний конкретний випадок вживання таких одиниць, беручи до уваги завдання перекладу і норми цільової мови.

Семантичні okazіоналізми НФ – це узуальні лексеми, що у контексті набувають нового денотативного значення, яке містить адгерентну сему “новизна”. Їхня інтерпретація і адекватний переклад цілком залежать від контексту. Наприклад, вже у самій назві твору “*The Hitchhiker’s Guide To The Galaxy*” – “Путівник по Галактиці для *космотуристів*” є семантичний okazіоналізм “*hitchhiker*”. Поза текстом твору це слово має чітко визначене значення, а в українській мові є лексичною лакуною, бо не має однослівного відповідника. Отже, воно вимагає ампліфікованого описового перекладу, або ж перекладається гіперонімом “*турист*”. Проте контекст розширює значення лексеми: не лише туристи, що подорожують автостопом, а туристи, що подорожують у космосі на інші планети. О. Автомонов вирішує відтворити контекстуальне значення оригінальної лексичної одиниці, додаючи елемент “*космо-*”, завдяки чому okazіоналізм набуває інгерентної семи “незвичність”. Такий відповідник добре вписується у текст твору, що насичений новотворами з елементом “*space*”, а самому заголовку надає елементу фантастичності.

Іншим прикладом семантичного okazіоналізму є “*a ship, a spaceship*” із значенням “літаючий апарат, за допомогою якого відвідують інші планети”. Наприклад, “*And, less than half a million miles from where their starship is drifting lazily*

through the inky blackness of space, a Vagonship is moving slowly towards them" [11, р. 2]– “А менше, ніж за півмільйона миль від того місця, де у безпросвітній темряві дрейфує їхній зорехід, знаходиться корабель вогонів” [2, с. 4]; “*It mattered even less to him that Zaphod Beeblebrox was aboard*” – “Ще менше переймався він тим, що на борту зорельоту перебував Зафод” [2, с. 5]. П. Насада створює адекватні відповідники продуктивним в українській мові методом складання основ. Перший – “зорехід” на зразок “всюдихід”, другий – “зорелім” – влучний новотвір від “вертоліт”, що загалом зберігає денотативну і конотативну семантику оригінальної лексеми та цілком відповідає нормам словотвору української мови. Такі вдалі перекладні новоутворення, очевидно, підказав оригінальний okazіоналізм “*starship*”, що у тексті вживається синонімічно до лексем “*a ship*”, “*a spaceship*”. О. Автомонов, якому першому випало перекладати першу книгу із трилогії у 1990 р., відтворює ці лексеми семантичним okazіоналізмом “*космічний корабель*” [1, с. 20] або “*корабель*” [1, с. 67].

Продуктивним способом утворення okazіональних термінологічних словосполучень в англійській мові є субстантивовані словосполучення типу N + N, де останній іменник є головним, означуваним словом, а перший – означувальним. Вони поширені у публіцистичному та науковому стилі. Зазвичай для їхнього перекладу використовується калькування, оскільки семантика є прозорою, а у загальному словниковому складі цільової мови є еквівалентні словосполучення. Вони є зрозумілими поза контекстом: “*interstellar space*” [11, р. 28] – “міжзоряний простір” [2, с. 27], “*telephone sanitizer*” [11, р. 78] – “стерилізатор телефонів” [2, с. 73], “*imagery intensifiers*” [4, с. 29] – “підсилювачі фантазії” [2, 74], “*spacesick*” [5, с. 71] – “космічна хвороба” [3, с. 64], “*timesick*” [5, с. 71] – “часова хвороба” [3, с. 64], “*skiboxing*” [10, р. 17]. – “лижний бокс” [1, с. 65]. Такі кальки зберігають денотативну і конотативну семантику оригінальних лексем.

Інколи відрізок тексту настільки насичений okazіоналізмами, що доводиться вдаватися до декількох способів перекладу. Наприклад, “*Soon now he would be back in the friendly arms of the troopers again, away from the endless miles of metal corridors, the constantly rushing crowds, the slipways, slideways, gravdrops, hellavators, suctionlifts, and all the rest*” [12, р. 70]. – “Невдовзі він повернеться у дружні обійми бойових друзів, геть від нескінченних коридорів, квапливих юрб, ескалаторів, неклаваторів, гравішахт, пневмоліфтів і всього іншого” [6, с. 43]. Низка okazіональних термінів ознайомлює читачів з тими небезпечними пригодами, що випали на долю Білла і змушують відчувати той жах і зневіру у щасливий кінець його подорожі.

Гаррі Гаррісон створює okazіоналізми-назви підйомних машин, контекст і внутрішня форма яких вказує на зневажливе ставлення головного героя до місця перебування. Дві перші назви “*slipways, slideways*” – це технічні терміни із значенням “згориста площа для підйому вантажів”. Проте в контексті вони набувають okazіонального значення “підйомні машини, за допомогою яких піднімаються і опускаються”, які адекватно відтворюють гіперонім “елеватори”.

Інший okazіональний термін “*hellavator*” утворено від слова “*hell*” та закінчення іменника “*elevator*”. Експресивне оригінальне новоутворення зі значенням “машина, що везе до некла” містить пейоративні оцінні конотації. Усвідомлюючи важливість збереження образного слова, О. Коваленко вдається до методу калькування, оскільки на це дозволяє норма української мови.

“*Suctionlift*” створено поєднанням “*suction*” із значенням “*the process of sucking air or a liquid from somewhere by creating a space without air that it can flow into*” [13, p. 1435] і “*lift*”. О. Коваленко створює власний okazіоналізм “*пневмоліфт*”. Семантика оригінального новотвору дозволяє використати при перекладі термін “*пневматичний*” – “*діє на стисненому повітрі*” [9, т. VI, с. 604], що, однак, не має пейоративної конотації.

Okazіоналізм “*gravdrop*” можна інтерпретувати по-різному. “*Grav*” може бути усіченою формою “*grave*” і “*gravity*”. О. Коваленко інтерпретував лексему як “*gravity*”, тому okazіональним значенням новотвору є “*машина, що спричинює вимушене падіння*”. Перекладач утворює “*гравішахта*” від слів “*гравітаційний*” і “*шахта*”.

Маловживаним способом перекладу є часткові кальки, що зберігають один компонент і приблизно відтворюють семантику іншого або вводять семантичноінший компонент, що впливає з контексту: “*sky-gypsy*” [11, p. 48] – “*космічний циган*” [2, с. 44].

Не простими для інтерпретації і перекладу є okazіоналізми-алюзії, що вимагають знання вертикального контексту та уважного дослідження оригіналу. Такі okazіоналізми не є частотними. Наприклад, “*What’s this fish doing in my ear? – It’s translating for you. It’s a Babelfish. Look it up in the book if you like*” [10, p. 26] – “*Що робить ця рибка у вусі? – Перекладає. Це – рибка-транслятор*” [1, с. 72]. Оригінальне новоутворення є біблійною алюзією на “*the Tower of Babel*” – вежа, що згадується в перших дев’яти віршах одинадцятої глави Книги Буття у Старому Заповіті і тлумачить виникнення різних мов. У контексті твору НФ “*a Babelfish*” має значення “*пристрій, що вставляється у вухо і допомагає зрозуміти іноземну мову, тобто відіграє роль перекладача*”. П. Насада не відтворює алюзію, а експлікує її. Перекладач використовує існуючий термін “*транслятор*” зі значенням “*проміжний пристрій для підсилення, перетворення та передавання сигналів зв’язку, які несуть різну інформацію (звук, зображення тощо)*” [9, т. X, с. 230], що відтворює денотативне значення оригінального okazіоналізму, зберігаючи сему “*новизна*” завдяки okazіональному поєднанню лексем, а, відповідно, і експресивність.

В окремих випадках перекладачі вдаються до застосування трансформованих ідіом як одного із способів перекладу. Наприклад, “*Starpox! – he shouted*” [11, p. 3]. – “*А щоб йому астероїд в печінку*” [2, с. 2]. Оригінальний новотвір “*starpox*” утворено від “*star*” і фрази “*a pox on somebody used to show that you were angry or annoyed with someone*” [13, v. II, p. 344]. У контексті okazіоналізм вживається як лайливе слово для вираження невдоволення, гніву тощо. П. Насада трансформує український фразеологізм “*трясця йому в печінку*” з тим самим значенням, замінивши “*трясця*” на “*астероїд*”, що зберігає сему “*новизна*” і перетворює ідіому на okazіональну.

Маловживані сленгові лексеми теж створюють труднощі при перекладі, наприклад, “*Well, er, five hundred and seventy-six thousand million years ago I suppose,*” said Zaphod, “*Hey, er, hand me the rap-rod, Plate Captain.*” “*I beg your pardon, sir?*” he said. “*The phone, waiter,*” said Zaphod, *grabbing it off him*” [11, p. 45]. – “*Ей ти, тарілчаний капітане, подай-но мені цей теревенізатор. – Вибачте, сер. – Телефон, друже*” [2, с. 56]. Зафод зневажливо називає телефон “*raprod*”, що є okazіональним поєднанням лексем “*rap*” – сл. “*бесіда*” і “*rod*” зі значенням “*прут, жезл*”. Перекладач зберігає денотативне значення лексеми та зневажливі конотації, так само, як і основну сему

“новизна”, утворюючи okazіоналізм від “*теревенити*” додаванням суфікса-*ор*, за допомогою якого утворюються терміни “*трансформатор*”, “*телевізор*”.

Зрідка перекладачі вдаються до транскрипції чи транслітерації, що допомагає зберегти сему “невичність, новизна”. Здебільшого транскрибують або транслітерують одиниці, які складаються з одного відомого для цільового читача компонента, що може бути інтернаціональним, а другого – невідомого: “*Can any of you drive a helicopter?*” [12, р.7] – “*Хтось уміє водити гелікар?*” [6, с.7]. Інші приклади: “*a visiphone*” [12, р.56] – “*візі фон*” [1, с.35]; “*the robotmule*” [12, р.1] – “*робомул*” [6, с.3]. Інтернаціональні префікси або суфікси допомагають декодувати значення: “*гелікар*” – “*вид транспорту, що поєднує у собі функції гелікоптера і машини*”; “*візі фон*” – “*пристрій для розмов (-фон) із відеозображенням (візуальний)*”; “*робо мул*” – “*мул-робот*”. Авторське усічення слів “*візуальний*” до префіксів “*візі-*”, “*гелікоптер*” до “*гелі-*” не забезпечує повного декодування значення оригіналу, однак наближає читача до адекватного сприйняття тексту. У таких випадках контекст є особливо вагомим.

Транслітерація також застосовується при відтворенні лексем, які створено okazіональним поєднанням букв. У таких випадках запропоновані відповідники обов’язково супроводжуються приміткою. Наприклад, “*More importantly, a towel has immense psychological value. For some reason, if a **strag** (strag: non-hitch hiker) discovers that a hitch hiker has his towel with him....*” [10, р. 11] – “*Рушник – потенційний носій психологічної цінності. Якщо **стрег** дізнається, що космотурист має при собі рушник...*” [1, с. 61] (прим. не космотурист).

Одним із способів перекладу okazіоналізмів у текстах НФ є описовий відповідник. Цей спосіб застосовується при перекладі а) okazіональних словосполучень, які утворені характерним для англійської наукової мови поєднанням іменників; б) okazіоналізмів, референт яких, начебто, зрозумілий, проте важко ідентифікувати денотат; в) okazіоналізмів, які створені на основі моделей мови-джерела, що відсутні у цільовій мові. У описових відповідниках відтворено архісему оригіналу, однак втрачено сему “фантастичність”. Вони є значно ампліфікованими, що знижує експресивність семантично місткого лаконічного оригінального новоутворення: “*bolonut*” [11, р. 16] – “*екзотична рослинність*” [2, с. 66]; “*starscape*” [11, р. 73] – “*зображення зоряного неба*” [2, с. 66].

При відтворенні субстантивованих термінологічних словосполучень, у семантичній структурі яких присутня сема “новизна”, описовий переклад також містить цю сему. Наприклад: “*It doesn’t have any **gratitude circuits***” [11, р. 20] – “*Він не запрограмований відчувати вдячність*” [2, с. 19]; “*Flare-riding is one of the most exotic and exhilarating sports in existence...*” [11, р. 64] – “*...ніщо так не звеселяє як гойдання на сонячних хвилях. Це найекзотичніший вид спорту у всьому Всесвіті*” [2, с. 64]; “*The black stunt ship is now in position,*” it said, “*it’s looking good. Gonna be a great sundive*” [11, р. 74] – “*Уявляю собі, як красиво він занурюватиметься у сонце*” [2, с. 67]. При перекладі перших okazіональних термінів збережено денотативну сему “новизна”, однак втрачено форму та словотвірну модель, що значно знижує експресивність.

У процесі відтворення okazіоналізмів перекладач інколи намагається віднайти адекватніший відповідник, синонімічно вживаючи декілька слів, значення яких важ-

ко декодувати. Наприклад, “*They do this terrible song you know which ends with a **stuntship** crashing into the sun*” [11, p. 65]. Оказіоналізм “*stuntship*” в межах одного твору має три відповідники. Перший це – гіперонім “*космічний корабель*”, що відтворює лише архісему [2, с. 74], оказіоналізм – “*зорельоти*” [2, с. 59] та “*демонстраційний корабель*” [2, с. 88]. Судячи з семантики компонентів оказіоналізму, де “*stunt*” – “*an unusual and difficult physical feat, or any act requiring a special skill, performed for artistic purposes in TV, theatre, or cinema*” [13, v. II, p. 876], то це – космічний корабель, що виконує різні трюки. Отже, жоден із відповідників повністю не відтворює семантики цього оказіоналізму.

При перекладі фраз чи слів, що послужили прототипом при створенні оказіоналізмів, використовуються сталі українські звороти, що призводить до втрати експресивності: “*Holy photon, what’s that?*” [11, p. 24] – “*Ом дива, а це що таке?*” [2, с. 24]; “*What the photon happened?*” [11, p. 48] – “*Що з біса сталося?*” [2, с. 44]; “*Stop, you vandals! You home wreckers!*” bawled Arthur. “*You half crazed Visigoths, stop will you!*” [10, p. 67] – “*Зупиніться, вандалі! Грабіжники! – волав Артур, біжучи. – Зупиніться огидні вестгоми*” [1, с. 61]. Ці уривки є зразком мовлення у вигаданому Всесвіті. При втраті оказіоналізмів втрачається його експресивність. До того ж, останній оказіоналізм “*visigoths*”, який утворений за допомогою частотної у творі частки “*visi*”, замінено на історичну лексему “*вестгоми*” – “*західне відгалуження готів, які жили на території сучасної південно-східної Прибалтики, а в III-IV ст. оселилися між рікою Дністром і низьзям Дунаю*” [9, т. I, с. 341], що може викликати небажані асоціації.

Ще одним способом відтворення оказіоналізмів є використання узуальних лексем з однаковим або подібним денотативним значенням, у якому не зберігається сема “*незвичність*”, що порушує авторську словотворчу систему. “*She sighed and punched up a star map on the visiscreen so she could make it simple for him, whatever his reasons for wanting it to be that way*” [10, p. 55] – “*Вона зітхнула, і, щоб спростити справу, вивела на дисплей карту зоряного неба*” [1, с. 87].

Ідіолект Дугласа Адамса складають оказіоналізми утворені на основі лексем “*space*”, “*brain*”, “*mind*”, що є стилетворчими елементами: “*It (The Babelfish) feeds on brainwave energy not from its carrier but from those around it. It absorbs all unconscious mental frequencies from this brainwave energy to nourish itself with. It then excretes into the mind of its carrier a telepathic matrix formed by combining the conscious thought frequencies with nerve signals picked up from the speech centres of the brain which has supplied them. The practical upshot of all this is that if you stick a Babel fish in your ear you can instantly understand anything said to you in any form of language. The speech patterns you actually heard encode the brainwave matrix which has been fed into your mind by your Babelfish*” [10, p. 27] – “*Можливо найунікальніша істота (рибка-транслятор), що живиться енергією мислячих форм, яка надходить іззовні. Вона поглинає думкохвилі усіх частот, що випромінюються іншими біоформами. Рибка-транслятор утворює у мозку носія телепатичну матрицю, яка замикає думкочастоти нейронних сіток слухового аналізатора на його мовний центр. Таким чином, коли думкообрази проходять через слуховий аналізатор, декодуються в зрозумілі сигнали за допомогою телепатичної матриці, створеної рибкою-транслятором*” [1, с. 72]. Перекладач не калькує ключову лексему “*brain-*

wave”, а зважено аналізує кожний конкретний випадок уживання, щоб перекладні одиниці добре вписувалися в контекст і вірно відтворювали ідіолект автора, тому і створює лексеми з префіксом “думко-”.

Перекладачі використовують різноманітні способи відтворення okazionalizmів оригіналу, починаючи від транскрипції чи транслітерації з поясненням чи без нього, повного чи часткового калькування до описового відповідника, застосування узуальних лексем, гіперонімів. Перша група способів перекладу відтворює денотативні і конотативні макрокомпоненти оригінальних одиниць, друга – у більшості випадків – не зберігає її. Очевидно, у багатьох випадках запропонований переклад не є єдиним адекватним відповідником. Вибір способу відтворення залежить від багатьох суб’єктивних чи об’єктивних чинників: особистості перекладача, мовних можливостей віднайти таку ж саму або подібну словотвірну модель, семантичної місткості okazionalizmu та контексту. Аналіз перекладів засвідчив, що перекладачам О. Автомонову, П. Насаді та О. Коваленку вдалося зберегти стиль автора, адекватно відтворюючи жанрові та стилістичні особливості текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Адамс Д.* Путівник по галактиці для космотуристів: Роман / Дуглас Адамс ; пер. з англ. О. Антомонов // *Всесвіт*. – 1990. – № 8. – С. 51–126.
2. *Адамс Д.* Ресторан на краю Всесвіту: повість / Дуглас Адамс ; пер. з англ. П. Насада // *Всесвіт*. – 1996. – № 3. – С. 3–104.
3. *Алефиренко Н. Ф.* Спорные вопросы семантики / Н. Ф. Алефиренко. – М.: Гнозис, 2005. – 326 с.
4. *Виноградов В. С.* Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
5. *Влахов С.* Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – 2е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1986. – 416 с.
6. *Гаррисон Г.* Білл, герой Галактики: Роман / Гаррі Гаррісон ; пер. з англ. О. Коваленко // *Всесвіт*. – 1991. – № 5. – С.3–81.
7. *Крупнов В. Н.* В творческой лаборатории переводчика / В. Н. Крупнов. – М. : Межд. отнош., 1976. – 192 с.
8. *Лопатин В. В.* Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования / В. В. Лопатин. – М. : Наука, 1973. – 151 с.
9. *Словник української мови в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.] – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.*
10. *Adams D.* The Hitch-Hiker’s Guide to the Galaxy / Douglas Adams. – Pan Books, 1981. – 117 p.
11. *Adams D.* The Restaurant at the End of the Universe [electronic resource] / D.Adams. – Mode of access: [www.http://flag.blackened.net/dinsdale/dna/book2.html](http://flag.blackened.net/dinsdale/dna/book2.html). – [last access: 2008, October 10] Title from the screen.
12. *Harrison H.* Bill, the Galactic Hero / Harry Harrison. – Penguin Books, 1983. – 133 p.
13. *The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles [ed. by C. T. Onions]. – Vol. 1–2. Oxford, Clarendon press, 1975.*

Стаття надійшла до редколегії 06.05.2014

Прийнята до друку 16.09.2014

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ АНГЛИЙСКОЙ НАУЧНОЙ ФАНТАСТИКИ: ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Ирина Иллив-Паска

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000;
e-mail: paskai@ukr.net*

Проанализированы главные особенности научной фантастики как жанра. Окказионализмы, как одна из жанровых характеристик научной фантастики, исследованы с точки зрения перевода. Определены главные способы перевода семантических окказионализмов и окказионализмов разного словосложения: полные и частичные кальки, функциональные соответствия, гиперонимы, дескриптивный перевод, трансформированные идиомы, общеупотребляемая лексика, транскрипция или транслитерация. Определено адекватность использования каждого метода.

Ключевые слова: окказионализм, коннотация, семантическая структура, функция, метод перевода, калькирование.

ARTISTIC OCCASIONALISMS OF ENGLISH SCIENCE FICTION: THE PECULIARITIES OF RENDERING INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE

Iryna Illiv-Paska

*Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine;
e-mail: paskai@ukr.net*

The article specifies the main linguistic characteristics of science fiction as a genre artistic occasionalism being the one given prior attention to. The semantic and word-forming models of occasionalisms have been analysed from the translation point of view. The following ways of rendering them have been pinpointed: full and partial calques, functional correspondents, hyperonyms, descriptive paraphrase, transformed idioms, general lexemes, transcription or transliteration. Each method has been analyzed from the point of view of adequacy.

Key words: occasional words, connotation, semantic structure, function, translation method, calque.